

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)

Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)

Band: 72 (1987)

Heft: 28

Artikel: Gruppaziuns e cuminonzas religiusas (continuaziun)

Autor: Sievi, Sep Fidel

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881841>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 30.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Gruppaziuns e cuminonzas religiusas

(cuminuaziun) da sur Sep Fidel Sievi

II. Cuminonzas specialas

Ei dat gruppas da cartents ch'ein commembers schibein surtut dallas baselgias popularas evangelicas sco era da lur gruppa speciala. Ina participaziun en in liug sclauda buca quella en l'auter.

Talas «Cuminonzas specialas» ein p.ex.:

La «*Baselgia catolica-apostolica*». (Ei setracta cheu naturalmein buca dalla Baselgia roman-catolica ed era buca dalla gruppa «*Baselgia neo-apostolica*»)

All'entschatta dil 19avel tschentaner ei quella cuminonza seformada ell'Engheltiara. Edward Irving (1792–1834), in predicatur dalla Scozia, ei ensemens cun auters predicators staus alla testa da quei moviment che propaghescha surtut il patratg che l'arrivada dil Cristus, il giuvenesendi, seigi damaneivel, gie stetti ual avon porta.

Ins pretenda igl uorden da 12 apostels sco Jesus sez ha giu duront ses onns dalla veta publica. Sco tierz ed impurtont punct vegn dau gronda peisa sin ils sogns sacraments.

La «*Baselgia catolica-apostolica*» dumba oz ca. 70 000 commembers ed ei tenor activitat e diember plitost sin la via dalla sminuaziun.

Autras cuminonzas da quei gener ein: La cuminonza da Lorber, il moviment da Filadelfia, la societad dil Tempel ed ils schinumnai Lorenzianers.

Nus lein cheu buca entrar pli lunsch en tut quellas gruppaziuns e distincziuns.

III. Sectas

Il num specific «secta» manegia cheu gruppaziuns religiusas cun qualitads tipicas e cuntegn characteristic per lur doctrina. Pli u meins tipic per tut las cuminonzas religiusas che nus numnein «sectas» ein ils suandonts puncts:

- Elecziun mo da certas verdads. Mo a certas scartiras dalla Bibla, sur tut denton allas scartiras dil(s) fundatur(s) da quella gruppera vegn dau gronda, memia gronda peisa ed impurtonza. Decisiv ei cheu, schebein eul cuntegn da quellas scartiras va a prau cun las ideas e pretensiuns singlia formadas e fixadas avon tras ils auturs dil moviment.
- Ils commembers da quellas gruppas sesentan sco «elegi». Consequentamein ein ils «auters» quels avon porta, ils piars.
- Il moviment religius ha priu si'entschatta per ordinari tras revelaziuns specialas e singularas ch'il(s) fundatur(s) ha(n) retschiert per ordinari sin moda extraordinaria, visiunara.
- Tipic ei era in cert fanatissem. Ins ei tschaffaus e perschuadius da certas verdads (selecziunadas) e piarda savens la survesta digl entir, v.d. da l'entira revelaziun (cristiana). Ins ha era buca la mesira per igl impurtont ed il meins impurtont, per il primar ed il secundar. Quei cert fanatissem fa era promts ils adherents d'impunder considerablas summas daners per «la caussa». Da cheu anora ei era da capir la curascha e savens gagliardia dils curriers da sectas, da quels che van da casa per casa.
- La damonda es-chatologica, vul dir il patratg dil giuvenessendi, stat per ordinari el center. Savens pretendan las sectas da saver (ualti) exact CU e CO la fin dil mund succedi. Consequentamein stat ins sut pressiun e tema.
- Il plaid «secta» vegn dil latin «sequi», che vul dir «suandar», «per-sequitar»! Quei plaid ha la muntada: Suandar ina direcziun, ina scola, ina doctrina ni era ina partida. Da cheu anora, vul dir da siu origin anora, ha quei plaid tuttavia buca ina muntada negativa.

1) La cuminanza dils Adventists (dil siatavel di)

All'entschatta dil 19avel tschentaner ha ei dau schibein ell'Europa sco era ell'America differents moviments da resvegl. Svilups ed eveniments ella societad humana da gliez temps han caschunau tals moviments religius. Quels ein vegni purtai dalla bial'entschatta enneu tras patratgs, calculaziuns e fixaziuns dil giuvenessendi.

La historia dils Adventists entscheiva cun il farmer american William Miller (1782–1849). Il moviment apocaliptic ch'el ha instradau ei l'emprema fasa digl Adventissem. Igl onn 1816 succeda sia gronda conversiun, nua ch'el, aschia pretenda el sez, s'entaupa cun «Jesus, siu amitg e sulet agid». El fa part dalla cuminanza evangelica dils Baptists. Da siu

persei sefatschenta Miller intensivamein cun la Bibla, denton senza se-consultar en commentaris ni litteratura dil fatg.

La clav per far ses quens profetics, surtut dil giuvenessendi, anfla William Miller el cudisch profetic Daniel. Tenor sias calculaziuns veva Jesus da cumparer en gloria igl onn 1843. Duront ils onns 1833 tochen 1843 s'engascha Miller fetg intensivamein sco predicator ed anfla buca mo numerus auditurs, mobein era giuvnals e successurs.

Cu igl onn 1843 ei staus vargaus senza ch'ei schabegi enzatgei pli extraordinari ei la reacziun stada: consternaziun e depressiun. Adherents dil moviment emprovan d'anflar ora il sbagli ella calculaziun e fixeschan puspei in datum, ils 12 d'october 1844. – Suenter quei datum ein las reacziuns stadas semegliontas. Biars volvan il dies, buca mo agl entir moviment, mobein era a tutta cardientscha. Auters vesan en tut in agir da sura: Dieus sez metta ils ses sin l'emprova per ch'els secum-provien.

Gl'entir moviment entscheiva a sesparter en pliras gruppaziuns e partidas. Dallas 5 gruppas pli grondas han ils schinumnai «Sabbatists», ni «Adventists dil siatavel di» la pli gronda impurtonza. Ina personalidad ch'ha promoviu quella gruppa ei surtut stada la dunna Ellen Gould Harman-White (1827–1915). Tras sias visiuns ha ella affirmau e rinforzau la cardientscha dils Adventists. Da quei temps ei era naschiu ord lur activitad il spért missiunaric, v.d. la perschuasiun d'esser clamaus e tarmess el mund per propagar la ductrina. Quella propaganda daventa lu pli e pli activa entras cudischs e scartiras. Igl onn 1874 ei gl'emprem missiunari-predicatur, J.N. Andrews, vegnius ell'Europa, a Basilea. Da Basilea anora ei il moviment dils «Adventists dil siatavel di» sederasaus, surtut en Tiaratudestga. Ins ha erigiu plirs centers, casas edituras, casas da tgira e loghens d'informazion.

Tenor lur atgnas indicaziuns lavuran ils Adventists actualmein en ro-dund 195 tiaras. Ins dumbra ca. dus milliuns commembers. Quella cefra cumpeglia denton mo ils carschi-battegiai. Ins daventa gie commember entras il batten, e battegiai vegnan mo carschi, negins affons.

La ductrina dils Adventists (dil siatavel di) enconuscha buca in «credo» fixau. Ins punctuescha la cardientscha che vegn vividà, praticada ellas cumionzas. Naturalmein dat ei era certs principis da cardientscha, ver 22 tals artechels.

Da quels ein ils pli impurtonts:

- La sontga Scartira vala sco suletta directiva per veta e cardientscha.
- La cardientscha el Diu trinitar.

- Jesus Cristus ei igl intercessur dils cartents; cun sia vegnida vegn el prad ereger il reginavel da Diu e clamar ils elegi en quei reginavel.
- La veglia da Diu san ins enconuscher en siu plaid, surtut els 10 condamments. Cheu ei era cunteniu, el quart condament (!), l'observaziun dil iecsiatavel di da l'jamna sco sabbat.
- Ils cartents duein en lur moda da viver s'adattar a lur magister divin. Els ein obligai da s'abstener da bubrondas enivrontas, da tubac e tisis enivronts.
- Mintga cartent duei annunziar la nuviala dil salit.
- Ils segns dil temps ein clars: La vegnida dil Cristus ei damaneivel. Dieus offerescha aunc ina davosa gada sia grazia sco ultima caschun da seconverte.
- El tetel dalla cuminonza: «Adventists dil siatavel di», vesan ins il punct decisiv dalla doctrina: Il confess dil sabbat sco siatavel di da l'jamna (e di da l'arrivada dil Cristus)

2) La Baselgia da Jesus Cristus dils sogns dils davos dis = ils Mormons

Ils Mormons ein perschuadi che lur cuminonza da cardientscha ei la suletta ch'ei seformada da sesezza anora, buca tras ina separaziun d'in'autra cuminonza gia existenta. La Baselgia «Mormon» exista, tenor lur meini, sin fundament d'in clom ed agir tut special e direct da Diu sez. Dieus seigi mo sesurvius d'in giuven American cun num Joseph Smith (1805–1844). Quel ha sentiu il clom sco «profet» per ereger danovamein la Baselgia primara. Cun 15 onns, duront ch'el urava en in uaul damaneivel da Manchester, el stat da New York, ha el giu ina visiun: Dieus sez ei s'avischinaus ad el, ensem cun Jesus Cristus ed ha fatg da saver ch'ei seigi meglier da s'empatschar da neginas baselgias e cuminonzas religiusas existentas, pertgei lur doctrinas seigien «ovras da sgarschur en ses eglis». Ad el, pia a Joseph Smith, vegni fatg da saver a dretg temps il ver evangeli. E quei ei lu era succediu ils 21 da settember 1823. In aughel, cul num Moroni, ei cumparius ed ha indicau in liug damaneivel da sia farma, sil crest Cumorah. Leu ha Joseph Smith, sco el pretenda sez, anflau plattas dad aur cun letras che descrivan la historia primara dalla America ed igl operar da Diu en quei continent. Smith ha survegniu igl avis da translatar quellas letras «egipzianas» (hieroglyphs) cun duvrar «egliers da profet» ch'el veva medemamein retschiert. Suenter stentusa lavur duront 3 meins ein quels utensils, era las plattas dad aur, puspei svani dad el. Il resultat da quella visiun ei lu semussaus el «Cudisch Mor-

mon» che vala per ils Mormons sco sontga Scartira, a pèr cun il Veder ed il Niev Testament.

Cuort suenter ein Joseph Smith e siu cumpogn Oliver Cowdery vegni «ordinai sacerdots» tras s. Gion Battesta ed ils apostels Pierer, Giachen e Gion. Igl onn 1838 ei la Baselgia mormonita vegnida fundada, puspei sin fundament da visiuns ed indicaziuns da sura. La nova cuminanza religiusa ha anflau biars adherents ed ei sederasada surtut els Stadis uni dall'America. Difficultads cun autoritads dalla politica e dertgira, persecuziuns e cumbats caracteriseschan ils davos onns da l'activitat dil fundatur Smith. Suenter sia mort, – el ei vegnius assassinus – han cumbats interns caschunau pliras separaziuns. Igl onn 1847 han ins fundau il marcau mormon Salt Lake City sco center religius e pli tard capitala dil stat Utah en USA.

La doctrina dils Mormons vul gidar ils carstgauns tier lur ventira schibein cheu sin tiara sco era leuvi ella perpetnadad. In grond optimissem para da caracterisar quella entira doctrina. Ins ha in maletg da Diu zun antropomorf, q.v.d. Dieus ha «in tgierp da carn ed ossa, ch'ins sa palpar sco quel dil carstgaun» (cudisch da doctrina mormon). Dieus ch'ins numna «Elohim» ha in fegl, «Jehova», ch'ei identics cun Jesus Cristus.

Il carstgaun ei in spért cun carn ed ossa. El stat all'entschatta d'in grond svilup. «Sco il carstgaun ei, aschia fuva Dieus ina gada; sco Dieus ei, aschia sa il carstgaun daventar ina gada» (artechel da cardientscha, el Talmage).

Cristus ei quel che procurescha il progress dil carstgaun. El ha, cuort suenter sia levada, visitau ils pievels dall'America e fundau leu ina baselgia cun tut las verdads e las pussonzas. Cunquei che la Baselgia digl occident ha gia egl emprem tschentaner suenter Cristus bandunau la verdad da Jesus Cristus, ha ella piars pussonza e dretg d'existenza. En siu stagl stat la cuminanza da Mormon ch'ei fundada sin il cudisch Mormon e las revelaziuns ch'il profet Smith ha retschiert. Ad ella ei dada tutta pussonza e tut ils uffecis ella hierarchia.

Il carstgaun sa contonscher siu progress sch'el observa las 4 leschas digl evangeli: Cardientscha – penetienzia – batten ed imposizjun dils mauns (creisma).

Ils vivents san sco representants dils morts prender acziuns religiusas, perfin il batten, sin sesez ed aschia procurar salit e spindrament per tals ch'ein gia daditg morts. Talas ceremonias ein ligiadadas stretgamein vid il «Tempel» e vegnan salvadas mo el secret.

Cun la noziun «Plaid dalla sabientscha» capeschan ils Mormons ina prescripziun speciala che Joseph Smith ha dau a sia cuminonza: Ella scamonda il gudiment d'alcohol, da tubac, da té e caffè. Ins pretenda era da restrenscher fetg il diever da carn.

Senza dubi han talas reglas procuraú ch'ils Mormons valan per la pli sauna grupper els pievels dils Stadis Uni dall'America.

Remarcabel ei il fatg ch'ei ha, dapi la fundaziun da quella cuminonza, mai dau ina stagnaziun ni ina sminuaziun el diember dils commembers. Igl onn 1972 dumbrava la cuminonza dils Mormons treis milliuns commembers. – En Svizra quent'ins actualmein ch'ei detti rodund 5000 commembers dalla «Baselgia da Jesus Cristus dils sogns dils davos dis = dils Mormons».

(Cuntinuaziun suonda)

Perquei se representia la muntada della via dura de la vita d'una persona, que se poteva vivere in biv nolla li entrovolvonea nūmala stadi su muri leto nell'etat sia lo ozziet moulpan si se alieup ab ien. Li stadio elius li vellinoaub siem sauscius bii e bi droundibbescias bina bii e bi droundibbescias cumq'lescias.

Perquei se representia la muntada della via dura de la vita d'una persona, que se poteva vivere in biv nolla li entrovolvonea nūmala stadi su muri leto nell'etat sia lo ozziet moulpan si se alieup ab ien. Li stadio elius li vellinoaub siem sauscius bii e bi droundibbescias bina bii e bi droundibbescias cumq'lescias.

Als farisés fa Cristus clar: «Jeu sun la glisch dil mādorat d'la sirose mi, vegn buc a viandard'ella stgradetgne, mobein vegn ad haver la liglii.» (Mt 10, 38) Cristus aum pietatissima ammend-egli. On-terunz aschone ang laup ab obstatum el hishpone circolaz egi. Isaihev.

Fied. 2, 21). Abatnez le escezane ja erle jepl shiv e suissev eriesee le rde nūpente libzib li he stey allue alilmeo si uerloigea ap niedie. Ili sun ul messaglio tebaleme uja ab loubena lib auslindigante neak eda.

Cristus sco le reunun da stey sia stope eda. Isaihev li: «Il abildine le ido. E suippox le pua pteza li do zebnungsli covena siv elai zib lux netibod. Siv ellsh opian li agno ab 19000 b' atmojo si siv sia ettempi arte leup. Eschomont om silabziv si adzamolaten eda siv si tiscaos b' atmoje le slegit si uha nece tut ab e zeze ab mettut la nobiv nerootas catastrofas, maiso s' espetas le pess a exalteas tenuis.